

MUZIEK

Afgelusterd

Frans van Tilburg: „Je mag al in je handen klappen als je 25 mensen in de kerk hebt” Van Psalm 84 naar Litanies van Jehan Alain

„'s Zondags, voordat de dienst begint, neem ik me wel eens voor: Ik doe het zus of zo, vandaag geen Zwart of Asma. Je probeert je eigen weg te gaan, maar op de achtergrond blijven die twee altijd aanwezig”. Frans van Tilburg is ook na vijftig jaar orgelspelen zijn afkomst niet ontrouw geworden. Jan Zwarts canonische bewerking over Psalm 84 haalde hem indertijd over de streep om het muziekvak in te gaan. Dezelfde bewerking brengt hij nu weer tot klinken op de cd die uitkomt ter gelegenheid van het feit dat Van Tilburg vijftig jaar in het vak zit.

Door H. Vermeulen

Zoiets geeft al snel aanleiding tot de kritische vraag of er in die vijftig jaar dan geen ontwikkeling heeft plaatsgevonden. Dat is volgens Van Tilburg wel degelijk het geval. „Natuurlijk wel. Ik herinner me dat ik een keer, toen ik les had bij Asma, bij hem in de kerk kwam terwijl hij Alain studeerde. „Waar ben je nu toch mee bezig?” vroeg ik, want dat kon ik niet waarden. „Zo”, zei Asma, „vind jij dat niet mooi? Dat is dan jammer voor jou!”
Later ga je zelf ook die muziek studeren, ontdekken en daardoor ook waarderen. Er is dus wel een verbreding opgetreden. Maar de stijl van Zwart en Asma is me met de papepel ingegoten, daar kom je nooit meer van los”. Overigens spreekt Van Tilburg onbekrompen zijn bewondering uit voor organisten die wel duidelijk voor een andere stijl hebben gekozen. Niet iedere organist is in staat anderen zo veel ruimte te geven.

Engelse anthems

Frans van Tilburg viert niet alleen zijn organistenjubileum, hij is dit jaar ook veertig jaar dirigent. De keuze van de koorwerken die hij maakte voor jubileumconcert en jubileum-cd, zegt eveneens iets over de musicus Van Tilburg. Niet toevallig koos hij voor een aantal Engelse anthems, „want ik ben weg van de Engelse koormuziek”. Naast „All thy works praise thee”, „Lloyd-Webbers bewerking van Psalm 145, klinkt er een aantal bewerkingen voor gemengd koor en samenzang van psalmen en gezangen. Daarvoor tekende de jubilaris, zijn oud-leerling Bert Kruis en zijn oud-leraar Jan Bonifaas. Hoeveel bewondering Van Tilburg ook voor de Engelse koormuziek heeft, zijn eigen bewerkingen hebben een andere stijl. „Nee, die bewerkingen zijn niet in de geest van de Engelse koormuziek. Ik wilde dat ik dat kon, dat heeft zoiets eighens. Mijn bewerkingen zijn meer geschreven in de traditioneel-romantische sfeer, in navolging van Zwart en Asma. Ik vind overigens wel dat het bij elkaar past; het bij elkaar niet. Er is toch geen sprake van twee verschillende klankidiomen en er is wel verwantschap in de manier van harmoniseren”.

Drukbevolkt

Iemand die vijftig jaar in het vak zit, kan niet alleen praten over ontwikkelingen

Frans van Tilburg is na vijftig jaar orgelspelen zijn afkomst niet ontrouw geworden: „De stijl van Jan Zwart en Feike Asma is me met de papepel ingegoten, daar kom je nooit meer van los”.

Foto RD

bij hemzelf. Het vakgebied heeft ook zo z'n veranderingen ondergaan. Een keuze voor de muziek zou op dit moment voor Frans van Tilburg veel minder vanzelfsprekend zijn dan vijftig jaar geleden. „Er wordt zo afschuwelijk veel gespeeld, iedere organist mag in z'n handen klappen als hij nog vijftig mensen in de kerk heeft.
Ik heb vaak tegen mijn leerlingen gezegd: „Er zit niemand op een nieuwe concertorganist te wachten, er zijn er al zo allemaal te veel”. In Hardinxveld heb ik een leerling die royaal de capaciteiten heeft om het vak in te gaan, maar ik heb hem afgeraden. Je komt vanwege de bezuinigingen op geen muziek school binnen, een privé-lespraktijk is een wisselvallig bestaan en als je van je concerten moet bestaan, mag je wel vijf avonden per week spelen. Probeer dat maar eens waar te maken”.

Piet van Egmond

„Toen ik begon, was er in de hele Alblasserwaard en omgeving één concertorganist, dat was Jan Bonifaas. Dan had je nog Feike Asma en Piet van Egmond die het land doorreisden, maar verder was er niemand. Dat is nu wel anders. Eigenlijk zou het nuttig zijn als het systeem zoals dat hier in de Alblasserwaard bestaat, op grotere schaal zou worden toegepast. Er is hier een regionale concertcommissie, die

ervoor zorgt dat er op een bepaalde avond in de regio niet meer dan één concert plaatsvindt. Dat is een goede ontwikkeling”.

„Van de opvallendste veranderingen in de koorwereld is voor Van Tilburg wel de vergrijzing. Op dit moment heeft hij daar in kwalitatieve zin nog geen last van, maar hij ziet die bui wel hangen. In de afgelopen jaren zijn er vele initiatieven geweest om de vergrijzing te stuiten, maar tevergeefs. Als voorbeeld noemt hij het koor in Spijkenisse waar hij al zeven-

hij geen heil in het aanbieden van aansprekende muziek door bijvoorbeeld een klassiek werk in een modern jasje te steken. „Als de Young Messiah in de Doelen wordt uitgevoerd, zit de zaal stampvol. Maar je denkt toch niet dat al die luisteraars daarmee ook lid van een koor zullen worden? Op z'n hoogst gaan er wat naar een gospelsgroep. Persoonlijk vind ik dat het schrijven van jeugdwerken is er vele initiatieven geweest om de vergrijzing te stuiten, maar als iemand dat mooi wil vinden...”
Naast de vergrijzing constateert Van

Maar je hebt de mensen nu eenmaal niet aan een touwtje. Overigens mag ik niet mopperen. Op mijn drie koren is er gelukkig een harde kern die zich volledig inzet”.

Motivatie

Die kern van actieve leden is in de loop van de tijd ook veranderd. De platen- en cd-industrie heeft gezorgd voor een lawine van opnamen van alle mogelijke koorwerken. Duidelijk is dat niet alle opnamen kwalitatief van een even hoog gehalte zijn. Daardoor is het actieve koorlid kritischer geworden en meer gemotiveerd om samen met de dirigent een zo hoog mogelijke kwaliteit na te streven.

Voor Frans van Tilburg is dat stimulerend genoeg om bij gezondheid nog tot in lengte van jaren in de muziek bezig te zijn. Toch moet hij noodgedwongen wat minder actief zijn dan vroeger. Een versleten rugwervel heeft hem gedwongen wat gas terug te nemen. Twee jaar geleden moest hij zelfs de uitvoering van Bachs Johannes Passion met de Christelijke Oratoriumvereniging Ridderkerk aan een ander overlaten. Dat was een hard gelag. Concerten op grote orgels die zwaar spelen, zijn er niet meer bij. Daarvan krijgt hij onthoerpeeljk de rekening gepresenteerd. Maar met wat voorzichtigheid hoopt Frans van Tilburg nog jaren met hart en ziel muziek te maken.

„Niemand zit op een nieuwe concertorganist te wachten”

entwintig jaar voor staat. „In het verleden is er naast dat koor een jongerenkoor opgericht. Er werden goede afspraken gemaakt over doorstroming van leden en zo. Verget het maar. Er staan inmiddels in dat jongerenkoor mensen van middelbare leeftijd te zingen. En als je dan eens naar de reden informeert, krijg je als antwoord: „Bij jou is het zo moeilijk”. Maar dat is toch gewoon een kwestie van meestersder!”

Young Messiah

Een oplossing voor het probleem heeft Van Tilburg niet. In ieder geval ziet

Tilburg een toenemende individualisering binnen de koren. Een toename van de „eerst-ik-mentaliteit” heeft een negatieve invloed op het verenigingsleven in het algemeen, maar zeker op een koor. Veertig jaar geleden was de kooravond voor bijna alle leden iets onaantastbaars, daar mocht niemand aan tornen. Dat is nu wel anders.
Van Tilburg: „Neem meneer B. Hij staat bij de bassen. Kort geleden is hij in de vut gegaan. Hij heeft dus nu een bende vrije tijd, maar is sindsdien wel regelmatig afwezig. Zulke dingen zijn funest voor een koor en dat is mij wel eens een zorg,

Amsterdam - Nieuwe Kerk, do. 15 sept., 12.30 uur, Hisako Sarah Kishi, orgel. Oude Kerk, vr. 16 sept., 20.15 uur, Jaap Zwart jr., orgel.
Arnhem - Grote of St. Eusebiuskerk, vr. 16 sept., 20.30 uur, Bachkoor, Toonkunstkoor, Sacramentenkoor Breda, Randstedelijk begeleidingsorkest en kamerorkest o.l.v. Joop Schets (War Requiem, Benjamin Britten).

Barneveld - Oude Kerk, do. 15 sept., 20 uur, Karel Bogerd, bariton, Marcel van de Ketterij, orgel.
Bleskensgraaf - Herv. kerk, za. 10 sept., 19.30 uur, chr. mannenkoor o.l.v. Martin Zonnenberg, kinderkoor Debora o.l.v. W. H. C. Verboom, Leo Terlouw, orgel.
Bolsward - Martinikerk, di. 13 sept., 20 uur, Evert van de Veen, orgel.
Boven-Hardinxveld - Herv. kerk, za. 10 sept., 20 uur, Aldert van Hoornaar, orgel.
Delft - Remonstrantse kerk, Oude Delft, za. 10 sept., 15 uur, Kees Edelenbos, orgel.
Den Haag - Evang. luth. kerk, za. 10 sept., 20.15 uur, Guy Bovet, orgel.
Gotische Zaal, Paleisstraat 1, wo. 14 sept., 12.45 uur, Gert Oost, orgel, Merel Ritz, sopraan.
Doesburg - Martinikerk, za. 10 sept., 10.30 en 12.30 uur, Bram Abrahamse en Wouter Bos, orgel.
Dordrecht - Grote Kerk, za. 10 sept., 10, 11.45, 12.45 en 14 uur, Myong-Hee Chon, orgel m.m.v. Thuredrecht Cantorij, za. 10 sept., 15.30 uur, Gaudamus Musica o.l.v. Wiecher Mandemakers, za. 10 sept., 19 uur, chr. mannenkoor Ethan o.l.v. Rijk J. Rijkse, chr. Urker visserskoor Crescendo o.l.v. Meindert Kramer, Jan Mulder, orgel, Bram Bout, piano; wo. 14 sept., 20 uur, Hans van Gelder, orgel.
Drechtsteden-ziekenhuis, kapel Refaja, wo. 14 sept., 19.45 uur, koor- en samenzangavond.
Elst (Utr.) - Herv. kerk, za. 10 sept., 19.30 uur, kinderkoor Loof den Heer, chr. gem. koren Pries den Heer en De Lofstem, Arjette Admiraal, dwarsluit, G. Hovestad en T. Burgering, orgel.
Geleen - St. Augustinuskerk, di. 13 sept., 20 uur, Markku Hietaharju, orgel.
Gouda - St. Janskerk, za. 10 sept., 14 en 15 uur, chr. vocaal ensemble Cantare o.l.v. Ruud Buitnik, wo. 14 sept., 20.15 uur, Jaap Zwart jr., orgel.

Marina Nevszkaya, een jonge Russische organiste, geeft dinsdagavond een concert in de Grote Kerk te Schiedam. Ze speelt orgelwerken van J. S. Bach, Mendelssohn en Brahms.

Concertagenda

Groningen - Martinikerk, wo. 14 sept., 20 uur, Stef Tuinstra, orgel; vr. 16 sept., 12.45 uur, Robert Jan August, orgel.
Der Aa-kerk, Aa-kerkhof, vr. 16 sept., 20.15 uur, Harald Vogel, orgel.
Haarlem - Basiliek St. Bavo, Leidsevaart, za. 10 sept., 15 uur, Nico Waasdorp, orgel.
Grote of St. Bavokerk, di. 13 sept., 20.15 uur, Masaaki Suzuki, orgel.
Hasselt - Herv. kerk, za. 10 sept., 20 uur, Harm Hoeve, orgel; vr. 16 sept., 20 uur, chr. mannenkoor Staphorst o.l.v. Willem H. Zwart, chr. mannenkoor Sursum Corda o.l.v. Henk Nienhuis, Arian Stribos jr. en Everhard Zwart, orgel.
Hendrik Ido Ambacht - Elijkerk, za. 10 sept., 20 uur, kerckoor Ridderkerk o.l.v. Adria Poortvliet, Bert Gielbert, trompet, Peter Overduin, orgel.
Hilversum - Clemenskerk, di. 13 sept., 20.15 uur, Dick Klomp, orgel.
Huizen - Oude Kerk, za. 10 sept., 13 uur, Ad van Pelt en Cees van der Poel, orgel.
Kapelle - Herv. kerk, za. 10 sept., 19.30 uur, schoolkoor Liceum Crestin Emanuel o.l.v. Ionel Muresan (Roemenie) en schoolkoren Calvin College Goes o.l.v. Kok van Luik, Jaap Coppoole, orgel.
Leens - Petruskerk, za. 10 sept., 20.15 uur, Bert Matter, orgel.
Lekkerkerk - Herv. kerk, za. 10 sept., 20 uur,

Evert van de Veen, orgel.
Maassluis - Immanuelkerk, za. 10 sept., 20.15 uur, Koos Bons, orgel, Jacinta Floor, viool.
Middelburg - Nieuwe Kerk, za. 10 sept., 19.30 uur, chr. gem. zangver. Soli Deo Gloria en Sionskoor o.l.v. Thom Hesseling, Martin van der Zwan en Jos Vogel, orgel.
Moordrecht - Herv. kerk, za. 10 sept., 20 uur, Jaap Kroonenburg, orgel.
Neede - Herv. kerk, vr. 9 sept., 19.30 uur, Zangkoor Tot eer van onze Koning, kinderkoor De Nachtegaaljes, gem. koor Comt au met sangh, jongerenkoor, Reinaeta Heemskerck, alt, Ido Keekstra, piano.
Nijverdal - Vrije evang. gemeente, za. 10 sept., 20 uur, Martin Mans, orgel, Gezinus Veldman, vleugel.
Ger. kerk, za. 10 sept., 20 uur, André Knevel, orgel.
Rotterdam - Laurenskerk, za. 10 sept., 19.30 uur, Krimpens mannenkoor o.l.v. Hans Blijdeveen, chr. gem. koor Deo Juante o.l.v. Wim Lindhout, Piet de Vries, Janco Belder en Herman van Vliet, orgel; ma. 12 sept., 20.15 uur, Johann Th. Lemckert, orgel; Pieter Wispelwey, cello; do. 15 sept., 12.45 uur, Barre Bouman, klarinet, Ernst Paul Fuchs, piano; vr. 16 sept., 12.45 uur, Eric Koevoets, orgel.
Paradijskerk, za. 10 sept., 16 uur, Wouter Blaquiere, orgel.
Open Hofkerk, Pendrecht, za. 10 sept., 19 uur, Jan van Dijk, orgel.
Schiedam - Grote of St. Janskerk, za. 10 sept., 15 uur, Arnaud Roszdorff, piano; di. 13 sept., 20.15 uur, Marina Nevszkaja, orgel.
Sliedrecht - Chr. ger. kerk, za. 10 sept., 19.30 uur, chr. gem. koren Sursum Corda o.l.v. Everhard Zwart, De Lofstem o.l.v. Frans Cornet en Zingt des Hoogsten eer o.l.v. Adriaan Laseur, Wim van Heteren, Tinus Korevaar en Piet de Vries, orgel.
Sneek - Martinikerk, ma. 12 sept., 20 uur,

Erwin Wiersinga, orgel.
Tiel - Maartenskerk, do. 15 sept., 20 uur, Ben Kots, Frits Hendrich, Wim Wijnen, orgel.
Utrecht - Domkerk, za. 10 sept., 15.30 uur, Jan Jansen, orgel.
Ureterp - Ger. kerk, De Feart, za. 10 sept., 20 uur, Erwin Wiersinga, orgel.
Vlaardingen - Grote Kerk, za. 10 sept., 15 uur, Roel van Raaij, trompet, Aad Zoutendijk, orgel; do. 15 sept., 12.45 uur, Aad Zoutendijk, orgel.
Vlissingen - Chr. ger. kerk, Kasteelstraat, za. 10 sept., 20 uur, chr. jongerenkoor Sjaloom o.l.v. Kees Groenleer, Tim Bouwma, orgel.
Vollenhove - Mariakerk, za. 10 sept., 10-17 uur, concerten door schoolkoor, met orgel, piano, blokfluit, viool, cello en altviool.
Voorschoten - Oude Kerk, za. 10 sept., 20.15 uur, Wim Madderom en Jan Droggers, orgel.
Waddinxveen - Herv. kerk, za. 10 sept., 15 uur, Jan Mulder, orgel.
Wateringen - Herv. kerk, za. 10 sept., 20.15 uur, chr. gem. koor De Lofstem en kinderkoor Tehilla o.l.v. Jaap Lauwers, Ronald de Jong, orgel.
Woudenberg - Herv. kerk, za. 10 sept., 20 uur, kleinkoor Laetere o.l.v. Johan Timmer, Wout van Andel, orgel, Marjo van Someren, sopraan, Monica Kok, viool, Jacobine van der Bijl, cello, Ildiko Lerk, contrabas.
Zaltbommel - Maartenskerk, za. 10 sept., 15 uur, Gooßen van Tuijl, orgel.
Zeist - Sionskerk, za. 10 sept., 20 uur, Albert van der Hoeven, orgel.
Zoetermeer - Oude Kerk, za. 10 sept., 19.45 uur, chr. gem. koor De Lofstem en kinderkoor Tehilla o.l.v. Jaap Lauwers, Ronald de Jong, orgel.
Zuthphen - Walburgskerk, vr. 16 sept., 21.15 uur, Bert Matter, klavecimbel, Caecilia de Leeuw, blokfluit.

Berichten voor deze rubriek dienen minimaal een week voor de datum van plaatsing bij de redactie bekend te zijn.

De Gouwestem

Sinds juni vorig jaar zwaait Martin Mans de muzikale scepter over het chr. mannenkoor De Gouwestem uit Waddinxveen. Hij zag zich geplaatst voor de klus om na zeer korte tijd een cd met het koor te maken, vanwege het 12,5-jarig bestaan in maart dit jaar. Mans heeft zich er goed doorheen gebeten. Een felicitatie aan hem én aan het koor. „Hoor Jezus noodt u” werd opgenomen in de Tielse Maartenskerk, een locatie die mede door toedoen van STH-Records in trek raakt bij koren. De kerk heeft een fraaie ruimtewerking en het karakteristieke Bätz-orgel met zijn heerlijk zware pedaal is bij uitstek een begeleidingsinstrument. Een geduchte concurrent van Hasselt.

De Gouwestem is een in de regel heel zuiver zingend ensemble, dat hoorbaar hoge eisen stelt aan zichzelf. Het verschildt van veel andere mannenkoren door het repertoire. De jubileum-cd bewijst dat. Psalmen komen er niet op voor, wel gezangen, klassieke werken, negro-spirituals, een Kroatisch volkslied en een mysterieus lied van Richard Rodgers, de componist van de „Sound of Music”. Rodgers' muziek bij „You'll never walk alone” is buitengewoon intrigerend. Je voelt de storm opsteken, je ziet een eenzame wandelaar in het duister. Het koor gaat onheilspellend over van een-naar vierstemmig. De herhaling van het eerste deel door bas-bariton Pieter Vis veroorzaakt opnieuw kippevel. Na een indrukwekkende climax gaat de muziek als een nachtkraai uit. Adembenemd mooi.

De tekst roept vragen op. „Aan het einde van de storm is een gouden hemel en het zachte, zilveren gezang van een vogel”. Enige toelichting is hier gewenst. Die storm slaat op oorlogsgeweld en de gouden hemel op vrede die eens zal aanbreeken. Het lied was in '40/'45 populair bij de geallieerden. Zij hadden de dood voor ogen, maar bij het horen van deze woorden, wisten ze weer waarvoor ze streeden. Wie dit in het achterhoofd houdt, begrijpt er hopelijk meer van. De Gouwestem laat zich instrumentaal begeleiden door Ben Kramer (orgel), Martin Zonnenberg (vleugel) en André Heuvelman (trompet). Met elkaar zorgen ze voor fraaie momenten.

Een paar kritisch opmerkingen. Ik mis bij Mans' bewerking over „Ik bouw op U” de naam van Jean Sibelius, die de melodie (Finlandia) componeerde. De trompet had bij nummer 5 („Nieuw Jeruzalem”) iets minder fel gekund. Het koor mist een stukje rust bij „I'll wish, I had given Him more”. Het zijn kleinigheden. Wie na aankoop van deze cd direct stijf op z'n stoel wil zitten, begin met „Exodus” van Gold. Het slot („Until I die”) gaat door merg en been!

N.a.v. „Christelijk Waddinxveens Mannenkoor De Gouwestem” o.l.v. Martin Mans; STH-CD 19304.

E. van Dijkhuizen

Herman van Vliet

Herman van Vliet is een organist die blijft boeien door minder bekende of zelfs volstrekt onbekende orgelwerken. Zo'n kennismaking met onbekend repertoire is altijd verrassend. Het kan twee kanten op: je vindt het stuk de moeite waard, of niet. Op een recent uitgebrachte cd confronteert Van Vliet ons opnieuw met onbekende en weinig gespeelde orgelwerken van vaak ook minder bekende componisten als Pikhethy, Antalfy-Zsiros, Hoyer, Lux, Volckmar en Landmann. L. J. A. Lefebure-Wely kennen we beter, evenals E. Batiste. Van Vliet bleef voor deze opname in de St. Joriskerk te Amersfoort.

Ondanks de problemen die het Naber-orgel bij de opname parten speelden (inmiddels is een restauratie gaande), is over het algemeen genomen sprake van een overtuigend klinkend orgel. Het niveau van de gespeelde werken is nogal verschillend: de toccata van Pikhethy is best mooi, maar de variaties over verschillende negro spirituals mogen zo weer de kast in. Over Batiste en Wely worden de volkeren het nooit eens. Ik blijf zo'n offertoire gewoon een boeiend stuk muziek vinden, mits het van de interpretet net dat schepje expressie meekrijgt waardoor het ineens echt gaat klinken. En dat is Van Vliet wel toevertrouwd.

Van Karl Hoyer klinkt een fantasie over „Wir treten zum beten”, van Friedrich Lux een Choralfantasie over „Allein Gott in der Höh' sei Ehr”, een werk met een opvallend speels karakter. Van Volckmar speelt Van Vliet een orgelsonate in b-moll. Opvallend is hier de werking van de koraalmelodie: „Wer nur den lieben Gott läst walten”. Een gelijk-nis met de Mendelssohn-sonates dringt zich sterk op. Het is vooral hier dat Van Vliet op en top overtuigt. De cd besluit met „Variationen über ein Thema von Händel” van Arno Landmann. Door enerzijds het interessante repertoire en anderzijds de steeds boeiende aanpak door Van Vliet is dit een geslaagde cd-productie.

N.a.v. „Herman van Vliet, Naber-orgel St. Joriskerk, Amersfoort”, Festivo FECD 128.
J. E. van der Maten